

Zavod za intelektualnu svojinu je temeljna nacionalna institucija za zaštitu intelektualne svojine u Crnoj Gori, koja je zvanično otvorena 28. V 2008. Važne institucije za sprovođenje prava su upravne inspekcije, Uprava carina, Uprava policije kao i sudovi i tužilaštvo.

Zašto je intelektualna svojina važna za nosioce prava?

Ako intelektualna svojina donosi priznanje i pravičnu nagradu kreatorima, pronalazačima, stvaralocima, to znači da će ona biti jak podsticaj za dalja kreativna dostignuća. Društvo će biti duhovno i materijalno bogatije, kao i civilizovanije uređeno. Ako pravni sistem zaštite ne funkcioniše valjano to će biti kočnica daljeg napretka pojedinca i zajednice u cjelini. Kako su ovo privatna prava, velika uloga je na nosiocu prava, koji putem njihove zaštite stiče isključivo pravo u borbi protiv piraterije i krivotvorenja. Prava industrijske svojine (pravo na patent, žig, industrijski dizajn) pružaju nosiocima povoljniji položaj na tržištu, veću konkurentnost i doprinose, te staraju temelj za cjelokupni ekonomski, socijalni i kulturološki prosperitet.

Zašto je intelektualna svojina važna za mala i srednja preduzeća (MSP)?

Fundamentalno razumjevanje intelektualne svojine, šta konstituše prava intelektualne svojine,

sredstva da se ona zaštiti i načini efikasnog menadžmenta dobrima intelektualne svojine je od ključnog značaja za MSP, a posebno za ona koja su uključena u međunarodnu trgovinu. Prava intelektualne svojine daju MSP značajan nivo ekskluzivnosti proizvoda i usluga. Današnje kompanije da bi opstale na tržištu moraju biti fokusirane na stvaranje znanja, transfer tehnologija, zaštitu i iskorišćavanje nematerijalne intelektualne svojine odnosno intelektualnog kapitala. Efikasno upravljanje intelektualnom svojinom podrazumijeva pristup MSP toj oblasti kao strateškoj investiciji.

Zašto je intelektualna svojina važna za građanina Crne Gore?

Prava intelektualne svojine stimuliše stvaralaštvo i pokreću razvoj svakog društva. Na primjer:

- Izdavaštvo, industrija softvera, film vrijedan više milijardi dolara, snimanje muzike donose radost milionima ljudi širom svijeta, ne bi postojali bez zaštite autorskim pravom;
- Potrošači ne bi imali načina da sigurno kupuju proizvode ili usluge bez pouzdane zaštite žiga i sprovođenja prava čime se obeshrabruju krivotvorenje i piraterija;
- Istraživači i pronalasci putem honorara predviđenih patentnim sistemom imaju inspiraciju i motiv da nastave da istražuju nove i savršenije proizvode koji čine naš život zdravijim, sigurnijim i bezbjednijim.

Kontakt: Kancelarija glavnog pregovarača:
tel: +382 (0)20 225-568; +382 (0)20 246-264
e-mail: kgp@mfa.gov.me; web sajt: <http://www.mvpei.gov.me/>

07 PRAVO INTELEKTUALNE SVOJINE

Intelektualna svojina utiče na način na koji živimo.

Pronalasci čine naše živote jednostavnijim i sigurnijim, industrijski dizajn oblikuje naš svijet, a kreativni mediji (muzika, film i književnost) donose nam radost.

Zamislimo na trenutak svijet bez intelektualne svojine. Kada palimo svjetlo, koristimo daljinski upravljač, mobilni telefon ili brojne druge elektronske uređaje. Kada bismo došli na posao, ne bismo imali telefonsku sekretaricu, kompjuter, telefon, a ne možemo više ni zamisliti stvaranje dokumenata – bilješki, pisama, prezentacija – bez softverskih aplikacija.

E-mail ne bi postojao, pa bismo se vratili na staromodne procese ispisivanja poruka i pisama, a nepostojanje baza podataka značilo bi sate i sate pretraživanja dokumenta kako bismo pronašli potrebno. Kad bismo se na kraju dana vratili kući, ne bismo se mogli opustiti uz gledanje televizije ili slušanje radija. To nas dovodi do spoznaje kako intelektualna svojina ima jak uticaj na život kakav živimo.

Intelektualno svojina je pravo "svojine" nad individualnim kreacijama. Ono je neopipljivo u fizičkom smislu, ali ima sve karakteristike imovine. Može se kupiti, prodati, licencirati, zamijeniti, pokloniti, naslijediti kao i svaka druga svojina.

Tradicionalna podjela prava intelektualne svojine obuhvata industrijsku svojinu i autorsko i srodna prava. To je zajednički naziv za industrijsku svojinu i za autorsko i srodna prava. Autorsko i srodna prava štite djela iz oblasti književnosti, nauke i umjetnosti. Pod pravima industrijske svojine podrazumijevaju se: pravo na patent, žig, industrijski dizajn, oznake geografskog porijekla i geografske oznake kao i topografije poluprovodnika.

Autorskim pravom ne štiti se ideja nego autorско djelo koje je izraz ideje, bez obzira na vrstu

ili kvalitet izražavanja. Autorsko pravo nastaje samim stvaranjem djela, i za razliku od većine drugih oblika intelektualne svojine, ne podliježe administrativnim postupcima.

Srodna prava su prava koja su bliska autorskom pravu, pretpostavljajući već postojanje autorskog djela, imaju svoj poseban predmet zaštite (prava umjetnika izvođača, filmskih producenta, organizacija za radiofuziju).

Autorsko i srodna prava se stiču činom stvaranja autorskog djela, proizvođača zvučnih zapisa i organizacija za radio difuziju – za radio i TV programe.

Prava industrijske svojine stiču se u Crnoj Gori na osnovu registracije koju obavlja Zavod za intelektualnu svojinu na osnovu rezultata sprovedenog postupka ispitivanja prijave patenta, žiga, industrijskog dizajna, topografije kao i geografske oznake porijekla u dijelu u kome nije nadležno Ministarstvo poljoprivrede.

Patentom se štiti izum koji mora biti nov i mora biti industrijski primjenljiv. Zaštita traje 20 godina od dana podnošenja prijave za patent. Prednosti tako stečene zaštite su:

- isključiva prava iskorištavanja patenta = ekonomska korist + zaštita (sigurnost);
- jačanje tržišnog uticaja;
- mogućnost licenciranja/prodaje tehnologije;
- jači položaj u potencijalnim pregovorima;
- pozitivan imidž među potrošačima, poslovnim partnerima, potencijalni ulagačima, dioničarima i društvu u cjelini.

Zakonsko vlasništvo nad znakom stiče se registracijom **žiga**, odnosno zaštitom znaka, što omogućava identifikaciju proizvoda i usluga. Osnovni uslovi koje neki znak mora ispuniti da bi

mogao postati žig jesu da je **razlikovan** tj. da nije sličan nekom ranijem žigu.

Zakonska zaštita znaka žigom omogućava njegovo isticanje na proizvodima/uslugama i pakovanjima, nuđenje takvih proizvoda/usluga, skladištenje, uvoz i izvoz robe, upotrebu znaka na poslovnim dokumentima i u reklamne svrhe.

Zaštita **industrijskim dizajnom** predstavlja zaštitu dizajna, njome se omogućava identifikacija proizvoda/usluga i njihovih izvora, a štiti se spoljnji izgled proizvoda. Dakle štiti se ornamentalni ili estetski aspekt, a ne i tehnički odnosno funkcionalni aspekt oblika. Može se štiti 2D i 3D oblik koji mora biti nov. Zaštita traje maksimalno 25 godina.

Geografska oznaka je naziv geografskog područja ili neki drugi znak koji ukazuje da neki proizvod ili usluga potiče iz određenog geografskog područja, kao i da posjeduje određeni kvalitet i svojstva koja se pripisuju tom području.

Oznaka porijekla je specifičniji oblik zaštite i obavezno podrazumijeva bitan ili isključiv uticaj posebnih prirodnih i ljudskih faktora određene geografske sredine iz koje proizilazi poseban kvalitet i svojstva roba ili usluga.

Topografija kao prikaz trodimenzionalnog rasporeda slojeva provodničko-izolacionog i poluprovodničkog materijala u poluprovodničkim proizvodima kao rezultat intelektualnog napora njenog stvaraoca. Namjenjena je izvođenju određene elektronske funkcije.

Prava intelektualne svojine su izložena u članu 27 Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, koja ističe pravo na zaštitu stvaralaštva. Najveće civilizacijske tekovine su prvi međunarodni ugovori iz oblasti intelektualne svojine i to Pariška konvencija za zaštitu Industrijske svojine 1883. i Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih

djela 1886. Knjaževina Crna Gora je bila članica Bernske i Pariske konvencije kao najstarijih međunarodnih izvora prava od 1. VII 1893. Ustav Crne Gore u članu 76 i 77 garantuje zaštitu intelektualnog stvaralaštva.

Intelektualna svojina u međunarodnom i evropskom ambijentu

Crna Gora je nakon sticanja nezavisnosti obezbjedila kontinuitet svih prava intelektualne svojine koja su nosioci stekli u Državnoj zajednici. Time je dat pravni kontinuitet i obezbjeđena pravna sigurnost stranaka. Crna Gora je postala članica Svjetske organizacije za intelektualnu svojinu 4. XII 2006. činom notifikacije 19 međunarodnih ugovora koje su ratifikovale države prethodnice.

Crna Gora je članica EFTE - Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i članica Evropskog udruženja slobodne trgovine.

Crna Gora je članica Svjetske trgovinske organizacije-WTO od 29. XI 2012.

Crna Gora je ratifikovala Sporazum o saradnji i proširenju evropskog patenta na Crnu Goru s Evropskom patentnom organizacijom - EPO.

Pravna tekovina EU o pravu intelektualne svojine propisuje usklađena pravila za pravnu zaštitu autorskog i srodnih prava i industrijske svojine kao i usklađena pravila za sprovođenje tih prava.

Crna Gora obavezala se članom 75 SSP-a da će potpuno uskladiti svoje zakonodavstvo sa evropskim standardima u ovoj oblasti.

Crna Gora je kreirala svoj nacionalni okvir i donijela sve zakone iz oblasti intelektualne svojine koji su u značajnoj mjeri usklađeni sa pravnom tekovinom. Ministarstvo ekonomije je nadležno za pripremu propisa iz oblasti intelektualne svojine.